

След книгите за КГБ на [Василий Митрохин](#) и [Олег Гордиевски](#) тази неделя в електронната библиотека на **desebg.com**

ви представям една по-малко позната книгата, макар нейният автор да е българин и темата насочена конкретно към нашата страна. Става въпрос за изследването на историка

Йордан Баев „КГБ в България” – сътрудничеството между съветските и българските тайни служби 1944-1991 г.

Трудът е монография и авторът ѝ е работил върху нея в продължение на 12 години. Проучени са 15 000 документа по темата. Освен материали в архивите на ДС Баев е използвал документи от български политически, дипломатически и военни документални колекции, а така също от американски, британски и руски архиви.

Йордан Баев е доцент по съвременна история и по военнополитически проблеми на сигурността във Военна академия „Г. С. Раковски“. Автор е на редица научни публикации в над 20 държави по проблемите на политическата, военната, дипломатическата и разузнавателната история. Известен е като един от участниците в неправителствената Българска изследователска група за Студената война, в която участва с лични архиви участва и бившият зам.-началник на Първо главно управление на ДС о. р. ген. Тодор Бояджиев. Тази изследователска група издаде преди няколко години свое изследване на CD, в което темата за присъствието на КГБ в България не е подробно изследвана.

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Декември 2012 19:39

Баев е научен консултант и автор на предговора на първия документален сборник на комисията по досиетата [„КГБ и Държавна сигурност – връзки и зависимости 1950-1991 г.”](#), издаден през 2009 г.

В книгата си „КГБ в България” Баев посочва, че нейните цели са три. Първата е да бъдат представени различни автентични исторически факти от новоразкрити архиви. Втората е да бъде извършен сравнителен анализ между архивните източници и устнит свидетелства, мемоари и публицистични материали. И третата е да бъдат оценени обективно и безпристрастно историческите събития и ролите на службите за сигурност в контекста на политическите и междудържавните отношения със СССР.

·

Изследването обхваща следните направления в историята между ДС и КГБ:

- Съветническият апарат на КГБ в България;
- Двустранни консултации и споразумения;
- Обмен на разузнавателна информация;
- Съвместни операции;
- Оперативно техническо взаимодействие и специално обучение;
- Разузнавателно и контраразузнавателно сътрудничество с трети страни.

В книгата са разкрити важи подробности за присъствието на предшественикът на КГБ – НКВД в България в годините преди 9 септември 1944 г. Според автора борбата с бившата власт веднага след окупирването на България от Червената армия през септември 1944 г. не е приоритет на съветските органи. Разправата е оставена на новосформираната Народна милиция и комитетите на Отечествения фронт. Основната цел на специалните групи на ГРУ (съветското военно разузнаване) и СМЕРШ (служба за сигурност и контраразузнаване в съветска армия, създадена от Сталин по време на Втората световна война) е насочена към издирване на всички възможни документални и персонални свидетелства за дейността на германското, британското, италианското, американското, френското и турското разузнаване в страната.

На следващо място проучването на поверителните български архиви, като Тайната царска канцелария, министерствата на външните работи, отбраната и финансите, оперативните дела на полицията, Държавна сигурност и Разузнавателния отдел на Щаба на войската. Макар авторът да не го казва, това проучване на практика се изразява в изземването/заграбването на въпросните архиви и изпращането им в Москва. Тези архиви, собственост на българската държава, бяха поискани от

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Декември 2012 19:39

правителството на България 63 години по-късно в резултат на гражданския апел, инициран от фондация „Свободна и демократична България”.

В книгата са посочени имена на съветски агенти от комунистическата партия или политически емигранти в СССР, които НКВД и военното разузнаване на Съветския съюз използва дори през 50-те години. Проследен е и пътят, по който в България пристигат т. нар. съветски съветници по линия на специалните служби след окупацията ѝ от Червената армия през септември 1944 г.

Интерес представлява главата, посветена на съвместните операции между ДС и различни съветски тайни служби. Такива операции са факт още след окупацията на България от Червената армия. Първите от тях са насочени към издирване на белоемигранти в страната, а след това и мероприятия за прикриването и организиране на сигурността около съветското търсене, проучване и добив на уран в България. Един от малко известен факт е, че първият съветски ядрен опит е извършен с български уран.

Отбелязано е значението на сведенията, предоставени на Държавна сигурност по линия на управление „К” в Първо главно управление на КГБ. Става въпрос за външното контраразузнаване в съветското разузнаване, което в периода 1973-1979 г. се ръководи от най-младия генерал в историята на КГБ Олег Калугин. Едно от най-важните направления е т. нар. вражеска емиграция. Както и в CD –изданието на изследователска група за Студената война, така и в изследването си Йордан Баев застъпва тезата, че откритите от други изследователи [архивни документи за връзката](#) на ПГУ и КГБ по случая с [убийството на писателя Георги Марков](#), „все още не представляват категорични доказателства за евентуално сътрудничество между КГБ и ДС в предполагаемото убийство на Георги Марков”.

Въпреки тази позиция, както и беглото споменаване на опита за убийство и последващо [отвличане на емигранта Борис Арсов](#) от Дания през 1974 г., а също така и пропускането на някои преки доказателства за директни разговори между отделни ръководители на българското и съветското ПГУ за ликвидирането на определени лица, книгата за КГБ в България е ценна и следва хората, които се интересуват от тези тематика, да я притежават в библиотеката си или най-малко да са запознати със съдържанието ѝ.

Иордан Баев, „КГБ в България” – сътрудничеството между съветските и българските тайни служби 1944-1991 г., Военно издателство, 2009 г., 351 страници.